

Hechting en adoptie

“Ik kan niemand vertrouwen. Alle mensen die mij dierbaar zijn zullen mij op een gegeven moment verlaten. Uiteindelijk zal ik het toch allemaal alleen moeten doen.”

Door Rini van Dijkhuizen

Milah, een adoptiekind uit China van 11 jaar, vindt het moeilijk om echte vriendjes en vriendinnetjes te worden met de kinderen uit haar klas. Het ene moment is zij de dikste vrienden met iemand, maar als ze voor haar idee niets meer aan die persoon heeft, dumpt ze hem of haar en gaat ze naar een ander kind. Contact leggen met wildvreemden gaat haar goed af. Ze kan zomaar met iedereen, zonder enige schroom of rem, een praatje beginnen. Milah heeft een haat-liefde verhouding met haar moeder. Er zijn dagen dat ze onafscheidelijk van haar moeder is. Andere dagen moet en kan ze niets van haar moeder hebben. De relatie met haar vader gaat aardig goed, al krijgt ook hij steeds minder grip op haar. Ze reageert gevoelloos of niet gepast op gevoelens van anderen. Met cadeautjes wordt onverschillig omgegaan. Milah heeft angst, veel angst. De ouders zoeken hulp en de diagnose wordt gesteld: reactieve hechtingsstoornis.

In 1940/1950 ontwikkelde Bowlby een theorie over hechting, die daarna veel in de psychologie en hulpverlening is toegepast. Zijn vooronderstelling is, dat baby's genetisch geprogrammeerd zijn om zorg te verkrijgen. Dit doen zij door bijvoorbeeld te huilen en daarmee de nabijheid van (vaste) verzorgers te zoeken. Hij concludeerde dat een langdurig afwezige band tussen moeder en kind in de eerste drie levensjaren leidt tot een onomkeerbaar negatief effect op de geestelijke gezondheid van het kind. Vervolgens heeft Mary Ainsworth, een studente van Bowlby, onderzoek gedaan naar de verschillende vormen of patronen van interactie tussen opvoeder en kind. Zij werkte het idee uit dat gehechtheidsgedrag vooral te zien is in stressvolle situaties en kwam met 'de vreemde situatietest'. Met deze test kan vastgesteld worden of een kind veilig of onveilig gehecht zou zijn. Later werd daar de reactieve hechtingsstoornis aan toegevoegd, voor kinderen die enkel een functionele band met andere mensen konden aangaan.

Hechtingsproblematiek en hulpverlening

De relatie tussen een hechtingsproblematiek en adoptie is gauw gelegd en daardoor krijgen nogal wat geadopteerden het etiketje "hechtingsstoornis" opgeplakt. Door het boek "Bodemloos Bestaan" van Geertje

van Egmond is de term "Geen-Bodem-Syndroom" algemeen bekend geworden in Adoptieland en bij de (adoptie)hulpverlening. Zij beschrijft de relationele problemen die ze bij haar adoptiekind(eren) ziet en komt tot de conclusie dat er adoptiekinderen zijn die geen bodem hebben/kennen.

De visie dat het adoptiekind zich niet zou kunnen hechten, geeft het kind impliciet de bevestiging dat er iets mis is met hem. Hij kan zich niet hechten, hij moet in therapie. Het kind voelt zich nogmaals afgewezen door de adoptieouders, omgeving en maatschappij. De hechtingstheorie van Bowlby en Ainsworth is gebaseerd op kinderen die bij hun geboortelouders opgroeien en is daardoor niet zomaar toepasbaar op adoptiekinderen. Een adoptiekind moet zich namelijk gaan hechten aan nieuwe, vreemde mensen. Dit vraagt van het kind actief gedrag gericht op hechten. De natuurlijke binding die een kind met zijn ouders heeft -en de daaruit voortvloeiende hechtingsband- die dan ontstaat, is immers verbroken. Om te overleven heeft een kind een verzorger nodig en uit noodzaak zal het zich gaan hechten. Dat dit hechtingsproces er anders uitziet en op een andere manier kan verlopen dan bij niet-geadopteerde kinderen lijkt mij een logisch gevolg. Echter in de (adoptie)hulpverlening wordt er niet vaak op deze manier naar het gedrag van adoptiekinderen gekeken.

Rini van Dijkhuizen is psycholoog en biedt in haar praktijk De Wegverbreding opvoedondersteuning aan voor iedereen die te maken heeft met adoptie, opgroeien en cultuurverschillen.

www.dewegverbreding.nl

Wat te doen in de praktijk?

In de praktijk heb ik ervaren dat ieder mens een bodem met een eigen 'ik' heeft. De onrust die zich uit in het geen relaties aan kunnen gaan en het wantrouwen in de ander heeft te maken met vragen op existentieel niveau: *Mag ik er wel zijn? Wat is mijn bestaansrecht? Wie ben ik? Waarom heeft mijn moeder mij 'weggedaan'? Aan wie moet en mag ik loyaal zijn?* Het trauma van afgestaan zijn, het niet kunnen opgroeien bij je eigen

ouders en familie, in je eigen cultuur verwerkt elk kind anders. Het ene kind uit dit door zich niet te lijken te hechten en iedereen af te weren, het andere kind door te 'pleasen'. In beide gevallen zit er angst onder: angst om nog eens afgewezen te worden. Het lastige van deze vragen en angst is, dat ze voor een groot deel onbewust zijn. Uiteindelijk kan alleen de persoon in kwestie ze beantwoorden en helen.

Wanneer een adoptiekind of geadopteerde wezenlijk contact kan maken met zijn afkomst, geboorteouders, zich kan verzoenen met het geadopteerd zijn en zijn eigen 'ik' vindt, zullen de relationele -hechtings-problemen zeker minder worden en wellicht geheel verdwijnen. Dat kan een lange en moeizame weg zijn met veel hobbels, voor zowel het kind als de adoptieouders. Daarbij kan bijvoorbeeld een familieopstelling of een visualisatie helpend zijn.

Als ouders kun je je kind ondersteunen en begeleiden door alleen al te weten dat deze -deels- onbewuste-vragen een grote rol kunnen spelen in het gedrag bij je kind, vooral als het kind ouder wordt. Juist als je kind zonder grote problemen lijkt op te groeien, is het goed om dit te beseffen waar door je als ouder niet hoeft te schrikken als je kind met vragen over zijn afkomst en geboorteouders komt. Accepteer het als je kind wel met iemand wil praten, maar niet met jou. Vanzelfsprekend mag je je kind aanspreken op zijn gedrag, maar probeer je kind -als persoon- nooit af te wijzen. Laat het voelen dat je kind mag zijn wie hij is. Wanneer het kind gedragsproblemen vertoont waar je als ouders niet (meer) mee kunt omgaan, is het uiteraard prettig voor iedereen om professionele adoptiehulp te vinden. Het is daarbij belangrijk dat de hulpverlener zich niet alleen richt op de hechtingsproblematiek zoals geformuleerd door Bowlby en Ainsworth, maar verder kijkt en de achtergrond & afkomst van de geadopteerde én de adoptieouders een plek geeft in de begeleiding.

“Ken je je echte ouders ook?”

Micro-agressie bij adoptie- en pleegzorg

Adoptie en pleegzorg zijn vaak duidelijk zichtbare familiesituaties. Dit kan leiden tot vragen die eigenlijk erg privé zijn, en gevoeld worden als inbreuk op privacy of kwetsend. Zo kan een opmerking als hierboven beschouwd worden als een micro-agressieve uitspraak. Een groter begrip voor onbedoelde effecten van uitspraken tegen of over leden van adoptie- of pleegfamilies en oorspronkelijke ouders, is zinvol.

In het artikel “Do you know your real parents? and other microaggressions” van Amanda Baden worden dit soort uitspraken geanalyseerd, om hiermee te laten zien welke kwetsende onderstromen hieronder kunnen liggen – terwijl de spreker dat vaak helemaal niet zo bedoelt of doorheeft. Op zich meestal goedbedoeld en veel geadopteerden zullen er geen last van hebben, maar waarom voelt het vaak toch ongemakkelijk?

Het onderzoek van Baden gaat met name in op geadopteerden, maar haar verhaal kan op veel punten direct vertaald worden naar pleegzorg.

Stigma's zijn bijvoorbeeld:

- Bij adoptie hoort eigenlijk dat je op zoek gaat naar je oorspronkelijke ouders om een 'heel mens' te worden.
- Oorspronkelijke moeders zijn jong, ongehuwd, en ontaard, anders geef je je kind niet weg.
- Adoptieouders worden bevroegd over hoeveel adoptie kostte en krijgen goedbedoelde opmerkingen zoals: “wat geweldig van je dat je geadopteerd hebt”.

Dit kan gevoeld worden als micro-agressieve uitspraken: houdingen,

oordelen, vooroordelen en racisme die in het dagelijks leven worden gecommuniceerd in subtiele, openlijke en soms neerbuigende of agressieve manier. Ze komen meestal voor in één-op-één situaties. Zo zegt een opmerking als “ken je je echte ouders?” eigenlijk dat je je adoptieouders niet als je echte ouders kunt zien – dus die hebben minder waarde als ouders. Of “Het was zo goed van je ouders om je op te nemen in hun gezin” vraagt er eigenlijk om dat je hen dankbaar moet zijn – een ongelijkheid ten opzichte van anderen.

Leden van de adoptie- en pleegfamilies kunnen last hebben van dit soort opmerkingen. Baden vraagt zich in haar artikel af of deze micro-agressie niet bijdraagt aan het feit dat geadopteerden meer hulpverlening nodig hebben. Juist omdat het zo vaak onbedoeld en ongemerkt kan kwetsen, is het lastig te voorkomen. Het vraagt training en inzicht bij de hulpverlening om adequaat met deze problematiek om te kunnen gaan.

Baden, A.L. (2016): “Do you know your real parents?” and other adoption microaggressions.

Adoption Quarterly, 19(1), 1-25.

Meer informatie over micro-agressie en onderliggende thema's op:

<http://www.fsw.leidenuniv.nl/pedagogiek/agg-d/adoc/over/uitgelicht-uit-literatuur.html>

